

**СЕМАНТИЧКА ПОМЈЕРАЊА ПРИ УПОТРЕБИ
ТУРЦИЗАМА У САВРЕМЕНОМ ГОВОРУ
И УТИЦАЈ СОЦИОЛИНГВИСТИЧКИХ
ФАКТОРА НА ЊИХ**

806.61/.62—316.3+

808.61/.62:316

ДАРИА ШИТО

Изворни научни рад

Институт за језик, Сарајево

1.0. Турцизми су, као значајан слој српскохрватске лексике, били предмет различитих изучавања. Најчешће су посматрани као дио лексике код одређеног писца, а освјетљавање су њихове фонетско-морфолошке особине² и стилска функционалност.³ Као полазиште тих проучавања служио је углавном књижевноумјетнички корпус.

1.1. Ми ћемо истраживање ограничити на одређени број турцизама чија је употреба у савременом колоквијалном изразу искристализирала нова значења прилагођавајући старе ознаке новим комуникацијским потребама, а што није забиљежено у књизи *Турцизми у српскохрватском језику*⁴ Абдулаха Шкаљића, једином рјечнику те врсте код нас.

1.2. Један од битних мотива за избор наведене теме за истраживање јесте разноликост која влада у нашим рјечницима када су у питању значења турцизама. У књизи *Турцизми у српскохрватском језику*, која се сматра најцјеловитијим таквим приручником досад објављеним, постоји читав низ лексема уз које је дато само старо значење, данас прилично архаично и нефункционално, док нека нова значења, настала комуникацијски условљеним семантичким помјерањима и фреквентна у савременој употреби, нису забиљежена.

¹ Наводимо радове о томе који су нам били доступни: И. Чедић: *Напомене о турцизмима у језику Јоаникија Памучине, босанскохерцеговачког писца 19. вијека*, Књижевни језик, 15/3—4, Сарајево, 1986, 349—353; Б. Дабић: *Слој турцизама у лексици 'Горског вијенца' Петра II Петровића Његоша*, Књижевни језик IX, бр. 3, Сарајево, 1980, 7—19.

² Х. Глибановић-Вајзовић: *Турцизми у дјелу Петра Кочића*, Радови Института за језик и књижевност, IX, Сарајево, 1982, 257—344.

³ Х. Глибановић-Вајзовић: *О турцизмима у српскохрватском језику са социолингвистичког становишта*, Књижевни језик, год. 15, бр. 2, Сарајево 141—147, 1986; Р. Хаџићендић: *Турцизми у функцији именовања ликова у 'Дервишу и смрти' и 'На Дрини ћуприја'*, Књижевни језик, 13/4, Сарајево, 1984, 199—217; Р. Хаџићендић: *Мјесто и функција неких цивилизацијских турцизама у 'Дервишу и смрти'*, Књижевни језик, 15/3—4, Сарајево, 1986, 336—342; С. Халиловић: *Турцизми у 'Дервишу и смрти' Меше Селимовића*, Књижевни језик, IX, бр. 4, Сарајево, 1980, 25—33; А. Пецо: *Функционалност турцизама у роману 'Дервиш и смрт'*, Наш језик, XXV/3, Београд, 1981, 118—129.

⁴ А. Шкаљић: *Турцизми у српскохрватском језику*, »Свјетлост«, Сарајево, 1979.

У рјечницима САНУ и РМС⁵ уз многе турцизме су, поред старих, забиљежена и нова значења, која можемо наћи и у *Рјечнику страних ријечи* Б. Клаића.⁶ Међутим, како су лексика и лексичка семантика области подложне честим промјенама, ти рјечници и нису у могућности да региструју све нове семеме, тако да увијек постоји неко ново, актуализирано значење одређене ријечи незабиљежено у постојећим рјечницима.

2.0.0. Турцизми су, као слој посуђеница који је ушао у наш језик прије пет вијекова, претрпјели најприје примарну адаптацију, која подразумева оне промјене »које се јављају од момента трансфера модела у језик прималац све до интеграције реплике у састав тог језика«.⁷ У досадашњим истраживањима турцизама акценат је најчешће даван промјенама насталим у периоду те примарне адаптације и истраживања су била заснована на етимолошким полазиштима. Међутим, слабије је познат период секундарне адаптације који обухвата »оне промјене које се јављају на реплици-посуђеници од интеграције у састав језика примаоца надаље«.⁸

2.1.0. Нас занимају управо промјене које су турцизми претрпјели у периоду секундарне адаптације, дакле, у периоду потпуног интегрисања посуђенице у лексички систем језика примаоца. Тај период временски је неодређен као и период примарне адаптације. Зна се само да подразумева слободну употребу посуђенице као и сваке друге домаће ријечи у склопу датог језика. Током времена, са нестанком друштвеноисторијских околности које су увјетовале распрострањење турцизама на цијелој територији окупираној Турцима, слабио је интензитет и прецизност примарног значења посуђенице. Тако престаје »њезина првобитно одређена прецизна функција, а то је задовољење специфичне потребе да се испуни празно мјесто у вокабулару«,⁹ и ствара се могућност за промјену значења.

2.1.1. Већ смо прије напоменули да истражујемо говорени језик гдје је употреба лексема са промијењеним значењем много чешћа него у књижевном језику. Стога нам је као метода у истраживању послужила анкета, а потврде резултата анкете пронашли смо у неким дјелима савремених југословенских писаца, као и у дијелу омладинске штампе, остварене разговорним функционалним стилем.¹⁰ Дакле, с обзиром на то да

⁵ *Речник српскохрватског књижевног језика* (у даљем тексту РМС), књ. I, II, III, IV, V, VI, Нови Сад — Запреб, 1967, Матица српска — Матица хрватска; *Речник српскохрватског књижевног и народног језика* (12 књига) Српска академија наука и умјетности (у даљем тексту САНУ), Београд, 1966.

⁶ Братољуб Клаић: *Рјечник страних ријечи*, Накладни завод Матице хрватске, 1978.

⁷ Рудолф Филиповић: *Теорија језика у контакту*, ЈАЗУ, Школска књига, Запреб, 1986, стр. 56.

⁸ Ибид.

⁹ Ибид., стр. 170.

¹⁰ Анкету смо водили међу праћанима Сарајева, људима различите доби, пола, народности, образовања и друштвеног статуса. Потврде резултата напши

се у овом истраживању ослањамо првенствено на говорени језик, за успјешну илустрацију секундарних адаптација у анализи промјена значења применили смо уз семантички и социалингвистички аспект, јер су у оваквим анализама оба нужна и комплементарна.

2.2.0. Познато је, наиме, да је уз опис значења ријечи и комбинирања значења појединих ријечи, задатак семантике и анализа промјене значења која укључује и утврђивање: а) узрока, б) природе и ц) посљедица промјене значења.¹¹

2.2.1. Узроци промјене значења могу бити: а) лингвистички, б) историјски, ц) социјални, д) психолошки, е) страни утјецај и ф) потреба за новом ријечи.¹²

2.2.2. За семантичке промјене турцизама битни су углавном историјски, социјални и психолошки узроци на једној страни, и лингвистички на другој.

2.3.2. С обзиром на то да се ови узроци не могу посматрати независно једни од других, ми нећемо наводити и посматрати сваки од њих засебно, него ћемо у оквиру саме анализе примјера укључити све те узроке, дајући, наравно, примат оним доминантнијим код конкретних примјера.

2.3.3. Промјене у значењу турцизама заснивају се на:

а) различитим асоцијативним односима, б) аналогiji са домаћим ријечима и ц) синтагматским односима у оквиру појединих контекстуалних секвенци.¹³

Нека су од тих семантичких помјерања потпуна, што значи да је настало ново значење потпуно различито од старог; нека су дјелимична, што значи да стара значења у односу на нова задржавају већину својих особина, задржавају суштину у односу на ново помјерено значење или остају са њим у тијесној вези; а нека су фигуративна (пренесена), односно настала уз помоћ различитих асоцијативних односа.

смо у следећим дјелима: Д. Цамоња, *Приче из моје улице*, НИШРО «Ослобођење» (скраћеница у тексту Прич.); Н. Ибрићимовић, *Бог си ове хефте*, «Свјетлост», Сарајево, 1980 (скр. Бог.); М. Капор, *Фолиранги*, Значење, Загреб, 1977 (скр. Фол.); Ада, *Значење*, Загреб, 1977 (Ада.); *Провинцијалац*, Значење, Загреб, 1981 (Про.); М. Марјановић, *Браћа*, Веселин Маслеша, Сарајево, 1983 (Бра.); Д. Михаиловић, *Кад су цветале тикве*, ВИГЗ, Београд, 1984 (Кад.); А. Сидран, *Сарајевска збирка*, «Свјетлост», Сарајево, 1979. (Сар.); *Сјећаши ли се Доли Бел*, «Свјетлост», Сарајево, 1982 (Сјећ.); Д. Сушић, *Тале*, НИШРО «Ослобођење», 1984/85 (Тал.); *Парергон*, исто издање (Пар.); *Данило у ставу мирно*, исто издање (Дан.); *Хоца Страж*, «Свјетлост», Сарајево, 1973 (Хоц.); *Ја, Данило*, НИШРО «Ослобођење», 1984/85 (Ја.). Од омладинских и недјељних листова послужили су: *Експрес*, *недјељна ревија*, *Наши дани*, *Полет*, *Роск*, *Студентски лист*, *ВЕН*.

¹¹ Р. Филиповић, навед. дјело, стр. 158.

¹² Ибид.

¹³ Х. Глибановић-Вајзовић, *Турцизми у дјелу Петра Кочића*, Радови Института за језик и књижевност, IX, Сарајево, 1982, стр. 312.

3.0. Наш задатак у овом раду биће да издвојимо лексеме уз које Шкалаић није забиљежио ново значење, одредимо којом је врстом семантичких помјерања оно условљено и на репрезентативним примјерима утврдимо и опишемо утицај одређених социolingвистичких чинилаца на та помјерања.

3.1. Промјена примарног значења у ново одвија се на двије разине: а) на разини опсега значења и б) на разини процјене значења.¹⁴ Прво ћемо се бавити промјенама на разини а).

3.2. У нашој анализи користићемо се методом Т. Е. Хопеа, уз прихватање модификација које нуди Рудолф Филиповић у књизи *Теорија језика у контакту*.¹⁵ Хопеов се систем састоји од пет типова семантичких промјена: 1. промјена у семантичкој екстензији, 2. елипсе, 3. промјена имена мјеста и властитих имена у опће именице (апелативе), 4. пејоризације (дерогације) и еуфемизама, 5. метафоре. Допуњен је иновацијама унутар типа промјене у семантичкој екстензији. Тако се унутар три могућа облика тих промјена — а) нулте семантичке екстензије, б) сужења значења и ц) проширења значења — уводи промјена значења по броју и у пољу¹⁶ која важи за облике б) и ц). Сужење (проширење) значења по броју базира се на промјени од више значења на једно значење, а сужење (проширење) у пољу на промјени од опћег значења на специјализирано значење.

3.3. За наше истраживање значајне су промјене у семантичкој екстензији, пејоризација и еуфимизми, као и метафора. Унутар промјена у семантичкој екстензији посебно је битно проширење значења као појава секундарне адаптације.

4.0. У књизи *Турцизми у српскохрватском језику* нова значења настала различитим семантичким помјерањима нису записана поред сљедећих лексема:

акреп, багав, башилија, бег, беглук, будала, буца, буздован, цифра, циганлук, чанколиз, чаршија, черга, кеван, дрзман, дудук, душек, цинцуве, цомба, цумбус, ђубре, фрка, газија, хаџија, хафиф, хајван, хампу учинити, хрсуз, интачити, калаштура, калемити, кандисати, кила, лаф, нафакка, намфор, напазјанија, наша, пирлит, пирлитуша, пис, пишманити се, распекмезити се, роспија, шуга, тандркати, тоз, тулум, забиберити, заћорити, зерзеват.

4.1. Сужење значења је семантичка појава првенствено везана за период примарне адаптације јер се у њој врши процес смањења броја значења на једно подручје (тј. сужење значења у броју) »да би се задовољила потреба именовања преузетог предмета или појма из културе и

¹⁴ Р. Филиповић, навед. дјело, стр. 160.

¹⁵ Р. Филиповић, навед. дјело, стр. 161.

¹⁶ Ибид., стр. 65.

цивилизације језика даваоца».¹⁷ Самим тим та појава је веома ријетка у периоду секундарне адаптације.

4.2. Сходно томе, ни за примјере турцизама са промијењеним значењем није карактеристично сужење броја значења, док је помјерање значења сужењем у значењском пољу испољено само код двије лексеме из Шкалаћиновог рјечника: *буца*, *сокак*.¹⁸

буца, Шк. (3) 3 — треће значење сужено са фиг. важне особе, »громовника« на конкретно значење државних функционера и успјешних (богатих) пословних људи.

Примјер: Привредне буце ућутале су се. (Сушић, Дан., 159)

сокак, Шк. (1) 1 — једино значење улице сужено на значење мање улице, пролаза.

Примјер: Узашао (је) степенастим сокаком на главну улицу. (Божих, РМС, књ. V, 913)

Код лексеме *сокак* сужено је значење са општег: улица на специјализовано: уска улица, пролаз, што је неминовно узроковано новим начином живљења, одликама новог доба и његове архитектуре (широке улице и булевари) која се морала доживљавати као супротност архитектури турског времена и махалама са уским калдрмисаним сокацима. Тако се данас за неку широку улицу у новом дијелу града никако не би могао (неутрално) употријебити стилски маркиран израз »сокак«.

5.0. Већ смо прије напоменули да се лабављењем интензитета и прецизности значења неке посуђенице у њеном значењском пољу стварају услови за промјену значења, и то за његово проширење.

За објашњење семантичке промјене проширења значења најважније је правилно утврдити и прецизно описати социолингвистичке услове који су га проузрочили, дакле, услове који су типични за језичку заједницу у којој се та појава јавља.

Ми ћемо све примјере разврстати по одређеним врстама семантичких промјена, а одговарајућа објашњења дати као илустрацију само уз по један примјер из сваке врсте.

5.1. Семантичка промјена проширења значења карактеристична је за следеће лексеме: *башилија*, *будала*, *циганлук*, *чаршија*, *ћевап*, *дернек*, *душек*, *џумбус*, *хришум*, *интачити*, *калаштура*, *калемити*, *кила*, *папуча*, *рас-некмезити се*, *заћорити*, *зерзеват*.

¹⁷ Ибид., стр. 65.

¹⁸ Примјере ћемо обрађивати на следећи начин: уз примјер ћемо прво ставити у заграда број значења код Шкалаћина (даље Шк.), а затим напомену код којег од тих значења је дошло до промјене и какве. Потом ћемо ту тврдњу поткријепити примјером из наведеног корпуса, уз објашњење социолингвистичких околности које су утицале на дату семантичку промјену поред репрезентативних примјера.

Обрадићемо је на примјеру лексеме *чаршија*:¹⁹
чаршија, Шк трговачка четврт града; тржиште; трг.

У секундарној адаптацији примарно значење проширено је следећим семемама:

1. фиг.: а) становници чаршије, трговци и занатлије чије су радње, дућани на тргу; пословни свијет; б) грађанско друштво са својим политичко-друштвеним назорима; малограђани, малограђанство.

2. фиг. град.

3. фиг. јавно мњење.

4. фиг. специфичан менталитет и начин резонувања становника града (локална особеност Сарајева) који живе у близини чаршије схваћене у примарном значењу трга, условљен различитим историјским, политичким и економским факторима.

Примјери: 1. а) — Сва чаршија гледа за њом, и мимопролазећи и они што седе на ћепенцима. (Срем., РМС, књ. VI, 844)

б) — Радознала се чаршија скупљала. (Козарић, РМС, књ. VI, 844)

2. — ...држе се углавном вароши и већих чаршија. (Сушић, Пар., 152)

3. — Чаршијско мњење настојало (је) да... потисне из... сјећања. (Сушић, Пар., 279)

4. — Тај момак је права »чаршија«. (у обичном говору)

Као што видимо, из примарног значења (које је и данас актуелно) изведено је неколико нових значења која су настала различитим асоцијативним односима и од којих су нека међусобно блиска.

Објашњење за значење 1. а) и б) могло би бити следеће: трговци и занатлије су читав дан (и читав живот) проводили на чаршији у својим дућанима, и на крају су и сами постали синоним за ту исту чаршију. Доцније се из тог трговачког и занатлијског сталежа развила грађанска класа, носећи са собом као нуспродукт појаву малограђана и локалне малограђанштине.

Значење 2. је настало тако што су људи из села и забаченијих мјеста, када су одлазили у неко веће мјесто у набавку разних потрештина, говорили да иду у чаршију, мислећи при томе да иду у куповину, а како се та ријеч везивала за њихов одлазак у град и значење се проширило, и у свијести људи, одређеним асоцијативним путевима, чаршија је постала назив и за град.

Треће значење је настало тако што се јавно мњење ствара тамо гдје се већина догађаја и дешава, а како је чаршија била центар дневног (а покаткад и ноћног) живота, логично је да током времена под ту ознаку

¹⁹ О појму чаршије писала је и Невенка Кошутин-Брозовић у раду *Стилске вриједности и социолингвистичке конотације појма чаршије у Андрићеву дјелу и проблеми њихова превођења*, Дело Иве Андрића у контексту европске књижевности и културе, Задужбина Иве Андрића у Београду, Травник, 1981, стр. 949—958.

долази ново означено, тј. чаршија постаје ознака за јавно мњење које се формира временом на том важном пункту.

Четврто значење је настало у новије вријеме и односи се на одређени менталитет и начин мишљења људи који су одрастали и одгајани у специфичној средини (у близини чаршије), на специфичан начин, у породицама у којима је веома јак утицај традиције и у којима се одржава, колико је то могуће у савременом времену, »старински« начин живота и размишљања.

5.2. Проширење значењског поља (проширење значења са специјализованих на опћа) карактеристично је за следеће лексеме: *багав*, *бег-лук*, *черга*, *ћоле*, *цинцуве*, *џомба*, *ешкија*, *хафиф*, *хампу учинити*, *лаф*, *намџор*, *натенане*, *пирлит*, *пирлигуша*, *пишманити се*, *сандале*, *тандркати*.

За илустрацију ове семантичке појаве послужиће нам лексема *цинцуве*:

цинцуве, Шк. перле + ново значење: безвриједан накит, бижутерија, сјајни украси без вриједности.

Примјер: — Продајући огледалце, цинцуве, ножеве и другу... робу. (Капор, Пров., 265)

На овом примјеру евидентна је семантичка промјена уопштавања са специјализованог значења »перле« на опште »накит«, и то вјероватно аналогично према ријечи *џица* (Шк — итрачка за дјецу, звечка; имитација правога накита), чији је фонетски састав веома сличан фонетском саставу ријечи *цинцува* па су се, због сличности у фонетској реализацији, у свијести говорника подудариле и њихове семантичке вриједности.

6.0. Процјена значења у склопу промјене значења показује кретање у два правца: а) правац погоршања значења — пејоризација, б) правац побољшања значења — амелиорација.²⁰

6.1. Семантичко помјерање у правцу погоршања значења (пејоризације) претрпјеле су лексеме: *буздован*, *чанколиз*, *дрзман*, *газија* док се лексемама: *будала*, *хрсуз* и *роспија* значење помјерило у правцу еуфемизама.

Као примјер пејоризације послужиће нам лексема *чанколиз*, а као примјер еуфемизама лексема *будала*.

чанколиз, Шк. лижисахан, готован, погузија + ново значење: улизица, ласкавац, удворица, полтрон.

Примјер: — Где су сад његови чанколизи и ласкавци што су уза њ пристајали и чинили му на вољу! (Нед., РМС, књ. VI, 839)

Овдје је семантичко помјерање ишло у правцу дерогације, тј. од човјека који је готован и погузија, дакле, нерадник спреман да живи на рачун другог, а самим тим бескичмењак и некарактер, спреман на све

²⁰ Р. Филиповић, навед. дјело, стр. 160.

да би остварио своје прохтјеве, настало је значење улизице и полтрона, уз које све наведене особине одлично пристају.

будала, Шк. 1. луђак, махнитов; 2. као приди. луд, махнит + нова значења: 1. онај који не уме правилно да расуђује, који је неразборит, глуп; својеглав, задрт; 2. онај који је лаковјеран, наиван, наивчина. (САНУ, књ. II, 246)

Примјер: 1. — Кад свака будала купи јефтино ронилачку опрему. (Капор, Про., 14)

2. — Овај врло неподмитљив чиновник, један од оних честитих будала које су увек тако дивне у свом некористољубљу, чувао се добро да не корумпира људе. (САНУ, књ. II, 246)

Као што видимо, на примјеру лексеме *будала* семантичко помјерање је извршено у правцу еуфемизма, тако да се значење умно поремећеног човјека ублажило и употребљава се за карактеризацију човјека који се не влада у складу са уобичајеним нормама понашања, а јавља се различито у оквиру појединих контекстуалних секвенци: израз »правити кога будалом« — хтјети преварити неког; правити се будала — правити се невјешт, претварати се; правити себе будалом — правити себе смијешним. (РМС, књ. I, 295)

7.0. Већ смо напменули да се у анализи промјене значења проучавају узроци, природа и последице промјене значења.

О узроцима и последицама говорили смо у претходним тачкама, а сада ћемо се осврнути и на природу промјене значења. Јасно је да у промјенама значења увијек мора постојати нека (јача или слабија) веза између старог и новог значења. Те везе — асоцијације можемо подијелити на: а) асоцијације по сличности и б) асоцијације по повезаности.²¹ Тако су одређена четири основна типа семантичких промјена: 1. метафора — сличност по значењу; 2. метонимија — повезаност по значењу; 3. пучка етимологија — сличност по облику; 4. елипса — повезаност по облику.²²

7.1. Најизразитији тип семантичких промјена свакако је метафора. Фигуративно значење остварено метафором доживјеле су лексеме: *акреп*, *бег*, *буздован*, *цифра*, *чаршија*, *дудук*, *џомба*, *ђубре*, *хација*. Ову промјену приказаћемо на примјеру лексеме *дудук*.

дудук, Шк. 1. — мала једноцјевна свирала; дуга свираљка коју чобани у прољеће праве од врбове коре + ново значење: 1. глуп човјек; 2. незналица, необразован човјек у одређеној области знања, лаик.

Примјер: — 1. Могоа сам тражити да ти да пет рубаља на месец, али, ето, био сам дудук. (САНУ, књ. I, 4)

2. — Он је дудук за технику. (у обичном говору)

²¹ Ибид., 159.

²² Ибид., 159.

Фигуративно значење је остварено сљедећим асоцијативним односи-
ма: шупља цијев свирале повезала се са »празном« лјудском главом, па
је настало значење: глупан, »шупљоглавац«.

8.0. Посматрајући све наведене турцизме и њихове промјене значе-
ња, може се приметијети да је већина нових значења настала што дјели-
мичним семантичким помјерањима, што премјештањем (транслацијом),²³
док потпуна семантичка помјерања (стварање значења потпуно другачи-
јег од старог) уочена су само код лексема *акрен*, *фрка*, *кандисати*, *тулум*.

С обзиром на то да је асоцијативне путове потпуних семантичких
промјена веома тешко пратити, а резултати тих анализа су у приличној
мјери непоуздани и највећма подсјећају на пучку етимологију, у овом
раду се нећемо упуштати у анализу наведених примјера.

9.0. Поред социјално-историјског контекста, за семантичке промје-
не турцизама као битне чиниоце требамо издвојити и моду и стилистичку
вриједност њихове употребе у данашњем времену, тј. свјежину и ори-
гиналност израза у коме су употријебљене. Моду употребе турцизама
пронио је моћни утицај мас-медија који их је, опет, експлоатисао због њи-
хове живописности и егзотичности. Живља употреба турцизама у ко-
локвијалном изразу учвршћује њихову егзистенцију у компетенцији ко-
муникације и ствара могућност преношења тих нових значења у компе-
тенцију кода. Тако током времена и кориштења, нова значења на крају
постају једина присутна у језичком знању људи.

9.1.0. У овом раду покушали смо дати сажет преглед лексема који-
ма у књизи *Турцизми у српскохрватском језику* А. Шкалаћа нису заби-
јежена сва значења употребљива у савременом колоквијалном изразу.

Како је сужење значења семантичка појава везана за примарну
адаптацију посућеница, и код лексема које смо истраживали та појава
била је ријетка (свега два примјера). Међутим, лексеме којима је до пром-
јене значења дошло проширењем што броја значења, што значењског
поља, многобројне су.

Такође је велики број турцизама који су добили ново фигуративно
значење, настало различитим асоцијативним везама, које је код неких
прешло у потпуно ново значење због потпуних семантичких помјерања,
а код неких је задржало јачу или слабију везу са примарним значењем
због дјелимичних семантичких помјерања.

Код извјесних лексема примјећујемо развој према погоршању, а
код неких развој према побољшању значења, с напоменом да је ту у пи-
тању више смањење степена пејоризације него права еуфемизација.

9.1.1. Према истраженом материјалу може се закључити да је код
турцизама темељна тенденција семантичких промјена развој фигуратив-

²³ Р. Симеон, *Енциклопедијски рјечник лингвистичких назива*, књ. 1, изд.
Матица хрватска Загреб, 1960, 352.

них значења, јер су она најмногобројнија, као и проширење значења и по броју и у значењском пољу.

9.2.0. За наведене промјене значења турцизама пресудни су били историјско-социјални, као и психолошки фактори који се много теже прецизно утврђују и описују од лингвистичких, али које никако не можемо занемарити. У неким случајевима је и њихова стилска вриједност у оквиру датог контекста била важан фактор за употребу лексема са промијењеним значењем које је доцније, употребом, постало обично уху слушаоца који га је и сам почео употребљавати.

9.3.0. Покушали смо на извјесном броју лексема дати своје виђење семантичких промјена турцизама, њихове употребљивости у савременом колоквијалном изразу Сарајева и одговарајућих социолингвистичких утицаја на њих, али свакако да би била потребна дубља и обимнија анализа употребне вриједности турцизама не само у савременом урбаном говору него и у стандардном језику.

SEMANTIC SHIFTS IN TURKISH BORROWINGS IN CONTEMPORARY LANGUAGE AND THE INFLUENCE OF SOCIOLINGUISTIC FACTORS

(Summary)

Our intention was to present a short analysis of the semantic shifts in Turkish borrowings in the contemporary colloquial expression influenced by various sociolinguistic factors, and which are not given in Abdulah Skaljic's book *Turkish borrowings in Serbocroatian Language*.

We have come to the conclusion that the majority of the Turkish borrowings have acquired new figurative meanings, and that this is a basic tendency in the semantic changes of these lexemes. Semantic shifts directed towards the larger scopes of meanings are very frequent.